

GLOBALIZACIJA

povzeto po UVOD V SOCIOLOGIJO str. 152-161

MODERNIZACIJA IN NASTAJANJE SVETOVNEGA SISTEMA:

- začetki nastajanja sveta kot GLOBALNE VASI segajo nekaj stoletij nazaj
- povezani so z MODERNIZACIJO

MODERNIZACIJA so družbeni procesi, v katerih so se oblikovale moderne družbe kot odprte in nenehno spreminjajoče se družbe.

- temeljna značilnost je rast, ki izumlja nove proizvode in njihove postopke; krajša pa se življenjska doba teh proizvodov

MODERNIZACIJA vključuje med seboj povezane in med seboj odvisne procese:

- o INDUSTRIALIZACIJO
 - o TRŽNO GOSPODARSTVO
 - o KAPITALISTIČNI NAČIN PROIZVODNJE
 - o URBANIZACIJO
 - o POLITIČNE SPREMEMBE itd.
- sociologi umeščajo prve začetke modernizacije v 15. ali 16. stoletje, v območje zahodne Evrope → prve moderne družbe so zahodnoevropske

Giddens → modernizacija kot dejanski, temeljit in radikalen prelom v razvoju človeške družbe, razlogi so: HITROST IN OBSEG SPREMEMB (GLOBALNI UČINKI) ter NOVE INSTITUCIJE

- procesi modernizacije so imeli globalne učinke → prodiranje nekaterih evropskih držav v tradicionalne družbe zunaj Evrope, npr. kolonialna osvajanja Španije itd.
- evropski mod. procesi so sprožili povezovanje sveta v celoto neenakih delov → razviti center in revna periferija
- sredi 20. stol. so se izoblikovale IDEJE O TREH SVETOVIH:
 - PRVI SVET: države, ki so se prve industrializirale oz. modernizirale, danes med prvimi po gospodarski razvitosti
 - DRUGI SVET: nekdanje socialistične države v Evrope, tudi Kuba in Kitajska
 - TRETJI SVET: nekatere azijske, večina afriških in južnoameriških držav, ki so bile nekdanje kolonije prvega sveta

Ta delitev sicer danes ni več toliko uporabna, saj se njihova vloga v globalni ekonomiji, politiki spreminjata.

Wallerstein → razvije TEORIO SVETOVNEGA SISTEMA, ki temelji na KAPITALISTIČNI SVETOVNI EKONOMIJI, saj je kapitalizem izvorno globalen; sili k ekspanziji navzven v druge družbene sisteme

Svetovni sistem po *Wallersteinu* sestavljajo: OSREDNJE DRŽAVE, POLPERIFNE DRŽAVE, PERIFERIJA in IZKLJUČENI PREDELI.

GLOBALIZACIJA

- govor o njej od 90. let 20. stoletja, vendar enotne, splošno sprejete definicije ni
- nekateri poudarjajo različne vidike procesi, ki ga lahko imenujemo globalizacija → MEDSEBOJNA ODVISNOST in SOVPLIVANJE V FIZIČNEM PROSTORU oddaljenih družb sta se še povečali
- na to vpliva razvoj komunikacijske tehnologije in transporta
- ključna novost je tako DETERITOLARIZACIJA → prostor in razdalja skoraj nepomembni
- govori se o krčenju prostora in časa, ki je nov pojav v sodobni zgodovini

O globalizaciji lahko razpravljamo s treh vidikov:

o EKONOMSKI VIDIK:

- povezanost in soodvisnost se kaže na gospodarskem področju pri širjenju in oblikovanju svetovnega tržišča, v delovanju multinacionalnih gospodarskih družb
- v sodobnosti se krepi integrirana svetovna proizvodnja → odvisnost proizvodenj na različnih koncih
- povečana gibljivost industrijskih in storitvenih dejavnosti → kapital se seli tja, kjer je pričakovano največ dobička
- liberalizacija gospodarstva → skoraj ni nobenih ovir za pretok blaga in kapitala
- multinacionalke so globalna podjetja; nobenih ovir za premeščanje surovin, kapitala...
- NAVIDEZNI PARADOKS → selitev delovnih mest, torej smo ljudje bistveno manj mobilni kot kapital, blago in informacije

o POLITIČNI VIDIK:

- multinacionalke lahko zaradi ekonomske moči vplivajo na odločitve politične oblasti
- vedno več globalni vprašanj, npr. ekološki problemi, problemi vojne in miru, kopičenje jedrskega orožja...
- to dokazujejo sklenjeni večstranski sporazumi med državami
- ustanovitev mednarodnih organizacij, npr. OZN
- organizacije na različnih ravneh in na različnih področjih, so vladne in nevladne (Amnesty International, Greenpeace...), tudi povezave držav, npr. EU
- nova tehnologija in globalizacija omogočata aktivno vključevanje civilne družbe
- hitro pridobivanje informacij vpliva na oblikovanje identitet državljanov
- pomemben dogodek: 1948. leta sprejeta *Splošna deklaracija o človekovih pravicah*

o KULTURNI VIDIK:

- tisk, elektronski mediji in internet vplivajo na nas in vodijo h kulturni globalizaciji
- mnoge opredelitve poudarjajo kulturno homogenizacijo → povečanje podobnosti med kulturami, posledično izginjanje kulturne raznolikosti
- nastaja nova globalna kultura
- nekateri opozarjajo, da gre za bolj enosmeren kulturni pretok → od razvitih k manj razvitim, prevlada ene kulture nad drugimi (amerikanizacija in vesternizacija)
- drugi nasprotujejo temu, saj se z globalizacijo sprožajo oživitve kulturne posebnosti
- GLOKALIZACIJA je stapljanje kultur in hkrati poudarjanje ter iskanje kulturnih razlik

POGLEDI NA GLOBALIZACIJO:

- o HIPERGLOBALISTIČNA TEZA oz. HIPERGLOBALIZATORJI:
 - opredeljuje globalizacijo kot popolnoma novo obdobje v človeški zgodovini
 - oblikovanje novega reda → svet brez državnih mej
 - nezmožnost nadzorovanja posameznih držav v globalni ekonomiji
 - razlike med hiperglobalizatorji:
 - NEOLIBERALCI slavijo globalni trg in konkurenco
 - NEOMARKSISTI vidijo zmago globalnega kapitalizma

- o SKEPTIČNA TEZA oz. SKEPTIKI:
 - opozarjajo, da so povezave med različnimi deli sveta vedno obstajali in da ne gre za nove procese
 - povezujejo se predvsem določene regije
 - nacionalne vlade imajo še vedno oblast, saj one sprejemajo pravne okvire, ki potem ali omogočajo ali onemogočajo procese globalizacije

- o TRANSFORMACIJSKA TEZA oz. TRANSFORMACIONISTI
 - vidijo v globalizaciji procese, ki povzročajo hitre in temeljite družbene in druge spremembe v sodobnih družbah
 - nekatere države se temu uspešno prilagajajo, nekatere manj → globalizacija s tem prinaša nove neenakosti na globalni ravni

GLOBALIZACIJA IN NEENAKOST:

- neenakost se je začela povečevati v 19. stol., poglobila pa se je v 20. stol. in se še povečuje
- v 2. polovici 20. stol. so se na novu industrializirale Južna Koreja, Tajvan, Singapur..., saj so začeli izvažati svoje izdelke na velike trge bogatih držav
- v novejšem času so na pot dohitevanja stopile velike države z visoko tehnologijo, konkurenčne pa z nizkimi mezdami, tj. plačami za manualne delavce, npr. Indija, Kitajska
- kot »novu industrializirane« se omenja še Filipine, Pakistan, Mehiko in Brazilijo → razvite države je pritegnila cenejša delovna sila v teh držav, hkrati pa so se hotele znebiti umazane tehnologije
- z industrializacijo omenjenih je prišlo do deindustrializacije nekaterih območij prvega sveta
- industrializacija novi delov svetov pa ni povzročila boljše življenje prebivalstva; nasprotno → položaj srednjega in nižjega sloja se še poslabšuje → torej globalizacija MARGINALIZIRA pomembne dele svetovnega prebivalstva v gospodarsko manj razvitih držav
- del tretjega sveta postaja čedalje revnejši (t.i. četrti svet) s kar tremi milijardami ljudi
- povečanje globalne neenakosti je sprožilo delovanje nekaterih nevladnih organizacij oz. ANTIGLOBALISTOV → shodi v Seattlu leta 1999, v Davosu in Genovi
- ti poudarjajo, da v procesu globalizacije prevladujejo interesi bogatih držav tako na ekonomskem kot političnem področju
- globalizacija torej obstoječe razlike in neenakosti pogloblja in ustvarja nove → vsi problemi, čeprav še ne vplivajo na naše življenje, so GLOBALI PROBLEMI
- **SKLEP: Večina prebivalstva je v t.i. razvitem svetu, revni in lačni ter neizobraženi pa so prebivalci t.i. tretjega sveta oz. nekdanjih kolonij evropskih držav.**